

Lehotay Veronika¹

Vagyon elleni bűncselekmények a Miskolci Királyi Törvényszék joggyakorlatában 1938 és 1944 között²

Bevezető gondolatok

Az 1900-as évek elején a vagyon elleni bűncselekmények *ijesztő* növekedése figyelhető meg, amit az elsőrendű életszükségleti cikkek drágulásával, a kialakuló áruhiánnyal magyaráztak.³ A *Miskolci Napló*ban már 1925-ben dr. Sztehlo Kornél vizsgálóbíró arról adott tájékoztatást a *Kétszerannyi a bűnügyi vizsgálat, mint tavaly* című cikkben,⁴ hogy a vagyon elleni bűncselekmények megszorodtak. Rámutatott, hogy ehhez azok a feljelentések is hozzájárultak, amelyek a felmerült kényszeregyezségi eljárással kapcsolatban érkeztek.

Néhány évvel később, 1937-ben Timkó Zoltán⁵ a korszak bűnügyi viszonyait értékelve úgy fogalmazott, hogy a *kriminalitás iránytűjét* a társadalmi viszonyok szilárdsága, a gazdasági helyzet alakulása határozta meg. Úgy látta, hogy a bűnügyek száma az összes társadalmi osztály *életszínvonalának* romlásával és a nyomor növekedésével párhuzamosan fokozatosan halad felfelé az 1930-as években.⁶ A kormányzat ezért szigorúbb elbírálást követelt meg a probléma megoldása érdekében. A háborús években pedig a közbiztonság és a katonai érdekek miatt egyre szélesebb körben kiterjesztette a rögtönítélő bíróságot. A 2770/1941. ME rendelet a légvédelmi elsötétítés

¹ Adjunktus, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Jogtörténeti Tanszék. Kapcsolat: joglehot@uni-miskolc.hu.

² A tanulmány *A nemzetiség és etnicitás jogi operacionalizálása / Legal approaches to operationalize nationality and ethnicity* című, 134962. számú NKFI-pályázat keretében készült.

³ Nánási László: *A magyar királyi ügyészség története, 1871–1945*. PhD-értekezés, Szeged, SZTE ÁJTK DI 2010. 219.

⁴ *Miskolci Napló*, 25. (1925), 53. 3.

⁵ Timkó Zoltán az 1900-as évek közepén koronaügyészként az ügyészi szervezet irányítója volt. Nánási (2010): i. m. 330.

⁶ Timkó Zoltán: Az állami és társadalmi rend védelme és a magyar büntető törvények. In *Az állami és társadalmi rend védelme és a büntető jogszolgáltatás*. (A budapesti királyi büntető törvényszéken az 1937. év tavaszán tartott előadások.) Budapest, M. Kir. Igazságügyminisztérium, 1937. 55.

vagy légiriadó alatti élet- és vagyon elleni tettekre is kiterjesztette a statáriumot. A magyarországi szakirodalomban a két világháború büntetőjoga, a korabeli jogtudósok munkássága, azon belül is a zsidótörvények és a háborús bűncselekmények felsőbb bírósági és ehhez kapcsolódóan helyi szintű bírósági gyakorlata, valamint az ügyészség működése nagyrészt feltáratlan területe a jogtörténetnek.

Jelen tanulmányban a következő kérdésekre keresem a választ: Hogyan változtak a bűncselekményi kategóriák a jogkorlátozó törvények és a háború hatására? Hogyan határozták meg a korszakban a vagyon elleni bűncselekmények fogalmát? Hogyan alakultak a vagyon elleni bűncselekmények miatt indított eljárások a Miskolci Királyi Törvényszéken?

A Horthy-korszakban a büntetőjog tekintetében (is) több szakaszt tudunk megkülönböztetni. Az 1938-as évet (több szempontból) választóvonalnak tekinthetjük. Ekkor jelent meg az első zsidótörvény;⁷ az 1938. évi XVI. törvénycikk az állami rend megóvása végett szükséges büntetőjogi rendelkezésekről; valamint az 1938. évi XVIII. törvénycikk az *állami rend megóvása végett szükséges sajtórendészeti rendelkezésekről*. Ezeket a jogszabályokat követte 1939-ben a második zsidótörvény⁸ és a honvédelmi törvény⁹ is.

A tanulmány három részből áll. Az első részben a kutatás főbb forrásait mutatom be, majd a vagyon elleni bűncselekmények fogalmával és alakulásával foglalkozom a vizsgált korszakban; végül pedig konkrét perek segítségével a Miskolci Királyi Törvényszék joggyakorlatát mutatom be.

A Horthy-korszak büntetőjogi szakirodalmának áttekintését a magyar büntetőjogászok főbb nézőpontjának, így a büntetőjogi tudományosságnak a feltárása jelenti: így Angyal Pál, Finkey Ferenc, Heller Erik, Molnár Kálmán, Irk Albert, Vámbéry Rusztem munkássága. A korabeli sajtóban¹⁰ is számos esetben találkozunk a vagyon elleni bűncselekményekkel. Mindemellett az országos és a helyi sajtó (*Felsőmagyarországi Hírlap, Miskolci Napló, Est, Magyar Jövő*) is folyamatosan közölte a Miskolci Királyi Törvényszék előtt lezajlott érdekesebbnek tekintett pereket, amelyek között találunk lopást, orgazdaságot, sikkasztást is. Ezeknek a sajtóanyagoknak a vizsgálata azért is érdekes, mert számos olyan perről adnak hírt, amelyek viszont a levéltári források között nem találhatók.

A kutatás *elsődleges forrásait* a levéltári dokumentumok jelentik. A Borsod Megyei Levéltár alsószolcai részlegében a Miskolci Királyi Törvényszékre vonatkozó iratok jelentős része megmaradt és kutatható. Arra vonatkozóan sajnos nincs adat, hogy összesen hány eljárásra került sor a vizsgált időszakban, mert több

⁷ 1938. évi XV. törvénycikk a társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról.

⁸ 1939. évi IV. törvénycikk a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról.

⁹ 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről.

¹⁰ *Büntetőjog Tára, Bűnügyi Szemle, Miskolci Jogászelet, Bírák és Ügyészek Lapja, Jogászegyleti Értekezések, Jogtudományi Közöny, Jogállam, Igazságügyi Közöny, Magyar Jogi Szemle.*

dobozban kevesebb per található, mint amennyi rá van írva. Található az iratok között „Mintadarab. Nem selejtezhető!” feliratú dokumentum is. Nyilván ebből következik, hogy több perre került sor, csak az iratokat selejtezték. 1938 és 1944 között harminc dobozban találjuk a törvényszéki iratokat. A dobozok vegyesen tartalmazzák a büntető- és a polgári perek iratait (vegyes évkörű iratok jelzéssel), az azonban elmondható, hogy az eljárások döntő többségét, mintegy 80 százalékát a büntetőperek teszik ki. A polgári perek között főleg kisajátítási, hűtlen elhagyási és váltóval kapcsolatos periratok találhatók. A fennmaradt iratok szerint a büntetőperek jelentős részére, összesen 141 perre 1944-ben került sor.

A vagyon elleni bűncselekmények fogalma és szabályozása a Horthy-korszakban

Hogyan változott a vagyon elleni bűncselekmények köre a világháború hatására, és (esetleg) milyen új bűncselekmények jelentek meg? A kiindulópontot a Csemegi-kódex jelenti, amelynek a 333–390. szakaszai között találhatók a vagyon elleni bűncselekmények. Ide sorolta a jogalkotó a lopást, a rablást és a zsarolást, a sikkasztást, a zártörést és a hűtlen kezelést, a jogtalan elsajátítást, az orgazdaságot és a bűnpártolást, valamint a csalást is. Ezeknek a bűncselekményeknek a jellemzője volt már ekkor is az úgynevezett kétnyomatú minősítési rendszer. Egyrészt súlyosabb büntetéssel járt, ha magasabb volt az elkövetési érték, az okozott kár. A határ ötven forint volt lopás és csalás esetén, amely alatt vétségnek, felette büntettnek minősült. Másrészt bizonyos körülmények fennállása esetén kárra, értékre való tekintet nélkül büntettnek minősült egy adott cselekmény.¹¹ A Csemegi-kódex I. novellája 1908-ban¹² több módosítást tartalmazott a vagyon elleni bűncselekményekre.¹³ Módosult az 50 forintos határ a 48. szakasz szerint, mert ha a lopott dolog értéke 200 koronánál nem volt nagyobb, akkor a lopás vétségnek minősült, minden más esetben büntettnek. Változtak a lopásra vonatkozó szabályok is, mert minősítő körülmények fennállása esetén lehetővé tette a jogalkotó börtön helyett öt évig terjedő fegyházbüntetés kiszabását. Lopás esetén tíz évig terjedő

¹¹ Madai Sándor: A vagyon elleni bűncselekmények. „Valami régi – valami új?” In Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex – régi és újabb vitakérdései*. Budapest, MTA TK – OKRI, 2017. 152.

¹² 1908. évi XXXVI. törvénycikk a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról.

¹³ 48. §: „Ha a lopott dolog értéke kétszáz koronánál nem nagyobb, a lopás vétség, ellenkező esetben büntett. A lopott dolog értékének az veendő, a mely értéke a dolognak a lopás idején volt.”

fegyházbüntetést is ki lehetett szabni.¹⁴ Az I. büntetőnovellával változott a csalás definíciója,¹⁵ az 1928-as II. büntetőnovella pedig a büntetőjogi értékhatarok tekintetében hozott változásokat.

Az 1925-ben megjelent *Révai nagy lexikona* 18. kötetében található a vagyoni elleni bűncselekmények fogalma: „Vagyon elleni bűncselekmények azok, amelyek vagyoni jogot sértenek, a vagyon ellen irányulnak.”¹⁶ A Csemegi-kódex szerinti definíciók mellett ide sorolta az erdő- és mezőrendőri törvényben, valamint a kézi zálogügyletről szóló törvényben és az ipartörvényben meghatározott egynemű kihágásokat is.

Az 1942-ben megjelent *Uj idők lexikona* definíciója szerint a vagyoni elleni bűncselekmények „vagyon érdekeket veszélyeztető cselekmények”: „lopás, rablás, zsarolás, orgazdaság, sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés, jogtalan elsajátítás, csalás, uzsora, hitelsértés, magánokirathamisítás, vagyonrongálás, árdrágító visszaélés és a tisztességtelen verseny körébe tartozó bűncselekmények”.¹⁷

A (nyereségvágyból elkövetett) vagyoni elleni bűncselekmények az első magyar büntető törvénykönyv¹⁸ szerint tehát a következők voltak: lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés, jogtalan elsajátítás, orgazdaság (és a bűnpártolás), csalás, okirat-hamisítás, orvosi és községi hamis bizonyítvány kiállítás, bélyeghamisítás, csalárd és vétkes bukás, valamint a vagyonrongálás.

A Miskolci Királyi Törvényszék joggyakorlata 1938 és 1944 között

A Miskolci Királyi Törvényszéken az országos tendenciáknak megfelelően szintén a vagyoni elleni bűncselekményeket találjuk legnagyobb számban. Ez azzal magyarázható, hogy az ellátási nehézségek növekedése és az áruhiány miatt jelentősen megnőtt a lopások száma. Az ügyészségek utasítást kaptak – ahogy fentebb utaltunk rá –, hogy ezeknél a cselekményeknél mindig a szigorúbb minősítést eredményező állápontra helyezkedjenek, és ennek figyelembevételével folytassák le a nyomozást és lássák el a vád képviselőjét.¹⁹

¹⁴ A *büntetőnovella* szerint 10 évig terjedő fegyházzal volt büntetendő a lopás, ha a lopott dolog értéke négyezer koronánál nagyobb volt, és a cselekmény a lopott dolog értékére való tekintet nélkül büntettnak minősült, ha a tolvaj üzletszerűleg foglalkozott lopással.

¹⁵ 50. §: „A ki azon czélból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ez által annak, vagy másnak vagyoni kárt okoz, csalást követ el. A csalás vétségének kísérlete *büntetendő*.”

¹⁶ *Révai nagy lexikona. XVIII. Tárján–Vár.* Budapest, Révai Testvérek, 1925. 713.

¹⁷ *Uj idők lexikona. XXIII–XXIV. Szikesfalu–Zygota.* Budapest, Singer és Wofner, 1942. 6007.

¹⁸ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről (Btk.).

¹⁹ Nánási (2010): i. m. 408.

Leggyakrabban lopás miatt került sor perre. Ezeket a pereket aszerint vizsgáltam, hogy marasztaló vagy felmentő ítélet született, illetve hogy milyen okok alapján szűnt meg az eljárás még az ítélethozatal előtt.²⁰

1940-ben háromévi szigorított dologházra ítélte a Btk. 333. §-a alapján Petróczki György többszörösen büntetett előéletű napszámost a Miskolci Királyi Törvényszék, mert a vád szerint lopott fogaton járva végigfosztogatta Hajdú és Borsod vármegyét. Petróczki Nyíradonynál, a határ közelében észrevette, hogy a román katonák elhagyták fogatukat, és ezt az alkalmat kihasználva átszökött a határon, a lovakat kocsistól elhajtotta, aztán elindult velük fosztogatni.²¹

Ugyancsak 1940-ben tárgyalta a Miskolci Királyi Törvényszék Fehér András jászapáti földműves többrendbeli lopási bűnügyét. A férfit már egy ízben szigorított dologházbüntetésre ítélték, három év múlva azonban feltételesen szabadlábra helyezték. Hazafelé jövet Tarnaszentmiklóson szállásadóját lopta meg, de ezért annak idején csak másfél évi börtönt kapott. Majd újabb sorozatos lopásaiért állt a bíróság előtt. A tárgyalás során az egyik tanú a vádlotton lévő kabátban sajátját ismerte fel, és az elnök rendelkezésére a vádlottnak azonnal le kellett tennie a lopott kabátot, és átadni tulajdonosának. Fehér András újból szigorított dologházba utalta a bíróság, és a büntetés legrövidebb időtartamát hat évben állapította meg.²²

1940-ben tízévi szigorított dologházra ítélte a Miskolci Királyi Törvényszék egyrendbeli lopás és egyrendbeli rablás miatt a többszörösen büntetett előéletű ifj. Molnár-Búzás Lajos tiszafüredi legényt,²³ szintén követve az országos tendenciákat. Míg dologházbüntetést viszonylag kevés esetben szabott ki a bíróság, a szigorított dologházát már több esetben alkalmazta.²⁴

Ágoston János tiszakeszi lakost (1923. 10. 24., magyar állampolgár, gazdasági cseléd, ír, olvas, vagyontalan) a Mezőcsáti Királyi Járásbíróság az 1944. április 14-én megtartott főtárgyaláson három hónap fogházbüntetésre ítélte a Btk. 333. szakasza és a 336. szakasz 7. pontja szerint minősülő büntett miatt, mert 1943 decemberében a szolgálatadójától, a mezőcsáti Szabó Jánostól lószerszámokat tulajdonított el 160 pengő értékben. Bár az érték nem érte el a 200 pengőt,

²⁰ A vagyoni bűncselekmények pontos számát nagyon nehéz meghatározni, mert a (sokszor hiányos) levéltári dokumentumok mellett a sajtóban is találhatóak híres – vagy kevésbé híres, de a nagyközönség számára érdekesnek talált – tudósítások a perekről.

²¹ A perről a dokumentumok nem állnak rendelkezésre, az eljárásról a sajtóból értesülhetünk: *Felsőmagyarországi Hírlap*, 49. (1940), 68. 5.

²² *Esti Újság*, 5. (1940), 127. (06. 06.) 6.

²³ Erről a perről is a sajtóból értesülhetünk: *Magyar Jövő*, 22. (1940), 240. (10. 20.) 8; *Függetlenség*, 8. (1940), 243. (10. 24.) 6.

²⁴ Nyilván az eltérő cél miatt is. Lásd bővebben Lőrincz József – Nagy Ferenc: *Börtönügy Magyarországon*. Budapest, BVOP Sajtóiroda, 1997; Lőrincz József – Mezey Barna: *A magyar börtönügy története*. Budapest, Dialóg Campus, 2019.

mivel a szolgálatadója ellen követte el, ez a cselekmény értékhátrára való tekintet nélkül büntettnek minősült.²⁵

Hasonlóan szolgálatadója ellen követte el a lopást a következő per vádlottja, itt azonban más döntés született. 1944-ben özv. Klein Jenőné, Klein Magdolna, Klein Klára és Gyárfás Ferencné mezőcsáti lakosok ellen lopás büntette miatt a Btk. 333. szakasza²⁶ és a 336. szakasz 7. pontja²⁷ alapján indult eljárás, mert 1943-ban Mezőcsáton több alkalommal, de egy akaratelhatározásból Salamon Ferenc sértettől (akinél K. Magdolna, az egyik vádlott alkalmazásban állt) annak beleegyezése nélkül jogtalanul eltulajdonítottak egyenként kétszáz pengőn felüli, nagyobb ingóságokat. Az elsőfokú ítélet nem maradt fenn. 1944. március 11-én a bizonyítékok elégtelensége folytán másodfokon felmentő ítélet született. Meglehetősen hiányosak a vonatkozó iratok. Ez a per azért is érdekes, mert 1944-ben történt, és a vádlottak izraelita vallásúak voltak, tehát a már hatályban lévő diszkriminatív zsidótörvények vonatkoztak rájuk.²⁸

Ismeretlen tettes esetén az alapot a Bünvádi perrendtartás²⁹ (Bp.) 101. szakaszának 1. pontja jelentette.³⁰ 1944-ben indult eljárás lopás miatt ismeretlen tettes ellen a Btk. 333. szakasza alapján, aki Bátori Ferenc kárára a pincéből 50-60 liter bort, 2-3 zöldséget lopott 185 pengő értékben. Az ügyet a perrendtartás 101. szakaszának 2. pontja miatt megszüntették, mert az eljárás folytatásához szükséges felhatalmazás vagy kívánat hiányzott, vagy a magánindítványra jogosult indítványt nem tett vagy azt visszavonta.³¹ Ugyancsak ismeretlen tettes ellen indult eljárás 1944-ben, mert dr. Hegedűs Imre 5000 forint értékű aranyórája láncsal együtt elveszett a Miskolc–Budapest vasútvonalon.³² Ugyancsak ismeretlen tettes ellen indult eljárás a kisgyőri Hangya szövetkezetnél lopás büntette, nagyobb összegű hiány miatt. Itt is a Bünvádi perrendtartás 101. szakaszának 2. pontja alapján szüntették meg az eljárást.³³

Ugyanezen szakasz 3. pontja alapján került sor megszüntetésre, ha a további eljárástól bizonyítékok hiánya vagy azok megszerzésének rendkívüli nehézsége

²⁵ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b. IV/451/1944.

²⁶ Btk. 333. §: „A ki idegen ingó dolgot másnak birtokából vagy birlalatából, annak beleegyezése nélkül, azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el.”

²⁷ 336. §: „Tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntetett képez a lopás, ha: 7. szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához tartozó személyen követi el.”

²⁸ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b. IV/361/1944.

²⁹ 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bünvádi perrendtartásról (Bp.).

³⁰ A nyomozás megszüntetendő, ha bűncselekmény nem forog fenn, vagy a 2. pont szerint a magánindítvány hiánya miatt.

³¹ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b. IV/452/1944.

³² Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b. IV/458/1944.

³³ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b. IV/515/1944.

miatt eredmény nem volt várható. 1944-ben Matyasovszki József (29 éves, római katolikus) tiszafüredi lakos kárára történt lopás büntette miatt indult eljárás. Az elkövető 1943. december 20-án – kihasználva a karácsony előtti napok jellegzetességét, a nagy emberforgatagot – a sértett mellé szegődött, és a panaszos jobb szélső kabátzsebében elhelyezett pénztárcát tartalmával együtt kiemelte. 270 pengő kárösszeg keletkezett. Elegendő bizonyíték hiányában megszüntették az eljárást. Az ismeretlen tettes vagy egyéb ok miatt (viszonylag nagy számban) megszüntetett esetekben tehát a Bp. 101. szakaszának 1., 2. vagy 3. pontja szolgált alapul.³⁴

A Csemegi-kódex 379. szakasza a következő rendelkezést tartalmazta a család meghatározásánál: „A ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt vagy tévedésben tart, és ezáltal annak vagyoni kárt okoz: csalást követ el.” Csalás és ügyvédi büntett miatt dr. Skody József ellen indult eljárás.³⁵ A nyomozást 1944 januárjában rendelték el. A dokumentumokból kiderül az is, hogy az ügyvéd ellen fegyelmi eljárás is indult, amelyet azonban 1944. október 17-én a Bűnvádi perrendtartás 101. szakaszának 3. pontja alapján megszüntettek azzal az indokkal, hogy a „további eljárástól a bizonyítékok megszerzésének rendkívüli nehézsége miatt eredmény nem várható”. Az államügyészség még 1947 áprilisában is foglalkozott az ügygel, amikor kérte a Miskolci Ügyvédi Kamarától a fegyelmi ügy iratait.

Szász Ferencné ellen a Btk. 355. és 356. szakasza³⁶ alapján sikkasztás miatt indult eljárásban a főtárgyalásra 1944. június 13-án került sort. A Putnoki Királyi Járásbíróság jogerősen három hónap fogházra ítélte a vádlottat. A tényállás szerint Ózdon 1942. májusában Csiki József megőrzésre adott át a vádlottnak 1 öltöny szürke posztóruhát, 1 öltöny új fekete ruhát, 1 darab zöld színű nagykabátot, 1 darab viseltes nagykabátot, összes fehérneműjét, 1 pár csizmát és bakancsot, viseltes kalapot és sapkát, nyakkendőket és sapkát. A kétszáz pengőt meghaladó értékű ingóságot a vádlott jogtalanul eltulajdonította azáltal, hogy Csiki József örökösének nem adta át. Az ítélet nem maradt fenn. Viszont a dokumentumok között megtalálható 1946. márciusi dátummal az újrafelvételi kérvény.³⁷

Nagy érdeklődésre tartott számot a Szentiványi Ferenc volt mezőkövesdi főszolgabíró ellen 1940-ben lefolytatott sikkasztási per. Szentiványi 1932-től

³⁴ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b. IV/459/1944.

³⁵ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b. IV/203/1944.

³⁶ Btk. 355. §: „Sikkasztást követ el, a ki a birtokában vagy birlalatában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonítja vagy elzalogosítja. Az eltulajdonítás be van végezve, míhelyt a birtokos vagy birlaló a dolgot elidegenítette, elhasználja, a visszakövetelésre jogosított előt eltagadja, vagy azzal bármi más módon mint sajátjával rendelkezik.” 356. §: „A sikkasztás, ha az elsikkasztott vagyon értéke nem tesz többet száz forintnál: vétséget, azon fölül pedig büntettet képez.”

³⁷ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b. IV. 502/1944.

kezdve 1939. augusztus 22-ig, leleplezése napjáig kivette a járási alapok betéteiből a pénzeket. Az összeg 40 ezer pengőre rúgott, amelyből 17 esetben visszatérítve a sikkasztásokat 11 ezer pengőt nem fizetett vissza. Szentiványi szertelenül mulatozó és költekező ember volt, rendkívül súlyosbító körülménynek vette a törvényszék azt, hogy az Európa-szerte ismert mezőkövesdi mintajárás első tisztviselőjeként nyúlt a hivatalos pénzekhez, míg másokkal szemben a legnagyobb szigorúsággal járt el. A Miskolci Királyi Törvényszék Csorba-tanácsa hivatali sikkasztás büntetvéért háromévi fegyházra, ötévi hivatalvesztésre és politikai jogainak ugyanannyi időre való felfüggesztésére ítélte őt. Az indokolás súlyos megállapításokat tartalmazott a volt főszolgabíró ellen: „A bíróságot kinos feladat elé állította Szentiványi Ferenc, mert maga is a jogrend őre volt, miután a mezőkövesdi járás élén állott. [...] megszegte a hivatali esküt, beszennyezte a közérkölcset.”³⁸

Záró gondolatok

Összegzésként a következőket mondhatjuk el: Egyrészt a vagyon elleni bűncselekmények megítélése nem volt egyértelmű a korszakban, az alapot a Csemegi-kódex jelentette, viszont a változó gazdasági, háborús viszonyok jelentős módosításokat hoztak ezen a területen. Másrészt láthatjuk, hogy a levéltári dokumentumok sokszor nagyon hiányosak, így több esetben nem is derült fény az eljárás eredményére. Ennek oka lehet, hogy az iratok megsemmisültek, de elképzelhető az is, hogy a háborús események és a deportálások miatt nem is folytatódtak az eljárások. Az országos tendencia a Miskolci Királyi Törvényszéken is megfigyelhető, hogy a háború hatására itt is jelentősen megnövekedett a vagyon elleni bűncselekmények száma. Borsod vármegyében 1938 és 1944 között az ilyen típusú bűncselekmények körében a legnagyobb számban lopások fordultak elő, majd ezt követte a sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés. Elenyésző volt a rablások száma. A Miskolci Királyi Törvényszék ítéleteinek jelentős része a vagyon elleni bűncselekmények körében marasztaló volt, a büntetések között a pénzbüntetés mellett találjuk a szabadságvesztést (elsősorban fogházat, szigorított dologházat, fegyházat), valamint előfordult a hivatalvesztés mint mellékbüntetés kiszabása is. Ugyanakkor – tekintettel a rendkívüli eseményekre – több per befejezésére, lezárására nem került sor.

³⁸ Érdekes, hogy a per anyaga már nem lelhető fel a levéltári források között. Így a sajtóanyag tudósít annak részleteiről. *Felsőmagyarországi Reggeli Hirlap*, 49. (1940), 135. 4; *Nemzeti Ujság*, 22. (1940), 213. (09. 09.) 7.

Irodalomjegyzék

- Angyal Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve. X. A lopás*. Budapest, Attila-nyomda, 1939.
- Angyal Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve. XIV. A rablás és a zsarolás*. Budapest, Attila-nyomda, 1939.
- Angyal Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve. XVI. A csalás*. Budapest, Attila-nyomda, 1939.
- Angyal Pál: *A magyar büntetőjog tankönyve*. Budapest, Athenaeum, 1942–1943.
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Törvényszék iratai: VII-1/b.
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – a Miskolci Királyi Ügyészség iratai: VII-51/b.
- Felsőmagyarországi Hírlap*, 49. (1940), 68. 5; 49. (1940), 135. 4.
- Finkey Ferenc: *A magyar büntetőjog tankönyve*. Budapest, Grill, 1914.
- Finkey Ferenc: *A magyar anyagi büntetőjog jelen állapota*. Budapest, Grill, 1932.
- Hacker Ervin: A vallás hatása a kriminalitásra Magyarországon. In *Emlékkönyv az ágostai hitvallás négy százados évfordulója ünnepére*. Írták a Tiszai Ág. Hitv. Ev. Egyházkerület tanárai. Miskolc, Ifj. Ludvig és Janovits, 1930.
- Hacker Ervin: *A büntetőjog és a büntetőeljárás alakulása a csonka országban*. Miskolc, Ludvig István, 1939.
- Hacker Ervin: *Kriminalisztika és büntető igazságszolgáltatás*. Miskolc, Ludvig István, 1944.
- Homoki-Nagy Mária – Pétervári Máté – Varga Norbert: *A Szegedi Törvényszék története. IV. Fejezetek a Szegedi Törvényszék 150 éves történetének joggyakorlatából*. Szeged, Országos Bírósági Hivatal – Tárkány-Szűcs Babett, 2019.
- Lőrincz József – Mezey Barna: *A magyar börtönügy története*. Budapest, Dialóg Campus, 2019.
- Lőrincz József – Nagy Ferenc: *Börtönügy Magyarországon*. Budapest, BVOP Sajtóiroda, 1997.
- Madai Sándor: *A csalás büntetőjogi értékelése*. Budapest, HVG-ORAC, 2011.
- Madai Sándor: A vagyon elleni bűncselekmények. „Valami régi – valami új?” In Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex – régi és újabb vitakérdései*. Budapest, MTA TK – OKRI, 2017. 151–167. Online: https://jog.tk.hu/uploads/files/13_MadaiS.pdf
- Magyar Országos Tudósító*, 1940. március 11.
- Máthé, Gábor (szerk.): *Die Entwicklung der österreichisch–ungarischen Strafrechtskodifikation im XIX–XX. Jahrhundert*. Budapest, Unió, 1996.
- Nánási László: *A magyar királyi ügyészség története, 1871–1945*. PhD-értekezés, Szeged, SZTE ÁJTK DI, 2010.
- Révai nagy lexikona. XVIII. Tarján–Vár*. Budapest, Révai Testvérek, 1925. 713.
- Timkó Zoltán: Az állami és társadalmi rend védelme és a magyar büntető törvények. In *Az állami és társadalmi rend védelme és a büntető jogszolgáltatás*. (A budapesti királyi büntető törvényszéken az 1937. év tavaszán tartott előadások.) Budapest, M. Kir. Igazságügyminisztérium, 1937.
- Új idők lexikona. XXIII–XXIV. Szikesfalu–Zygota*. Budapest, Singer és Wofner, 1942. 6007.